

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN

KORUNMASINDA BUNLARIN ÜRETİMİNDE VE

PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE

ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ

AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI

KOMİSYONU

SAMSUN TOPLANTI TUTANAKLARI



14 Ekim Pazartesi



Samsun DSİ Çalışma Ziyareti Toplantısı

Samsun Salep Bahçesi Çalışma Ziyareti

14 Ekim 2019 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 09.30

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)
(Samsun DŞİ)

BAŞKAN – Sayın Valim, çok değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım, çok değerli milletvekilleri, bürokrat arkadaşlarımız, bölge müdürlerimiz, çok değerli basın mensupları, uzman arkadaşlar; öncelikle hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Bu teknik gezimizin dördüncü günü ve son ilindeyiz. Sayın Valim, bildiğiniz gibi, malum bu Tıbbi ve Aromatik Bitkileri Araştırma Komisyonu 26’ncı Dönemde kuruldu, burada “Onursal Başkanımız” diyoruz, Çorum Vekilimiz İlksen Vekilimizin bunda çok emeği vardı, kendisi eczacı fakat Türkiye’de çok seçim olduğu için seçime karışınca olmadı, 27’nci Dönemde 5 partinin teklifiyle kurulan bir komisyon Tıbbi ve Aromatik Bitkileri Araştırma Komisyonu. Çalışmalarımıza başladık, genelde süreli bir komisyon, üç aylıktı fakat Meclis tatil olduğu zaman süre doluyor. Bu işin hacmi çok büyük olduğu için bir ay daha yetki aldık, 21 Kasım’a kadar çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Öncelikle, Mecliste bu sektörle ilgili yani tıbbi ve aromatik bitkilerin korunması, yetiştirilmesi, üretilmesi, pazarlamasıyla ilgili kim ilgileniyorsa, özellikle üniversitelerden hocalardan ve sektörlere ilgili şu ana kadar 9 toplantı yaptık, 54 kişiyi Komisyonu olarak Mecliste dinledik -genelde çarşamba günleri yapıyoruz- ve hafta sonları da şehir gezileri veya da arazi çalışması yapmaya başladık yerinde görelim diye. Daha önce Çorum ilimize geldik ilk, daha sonra Ege’de Balıkesir ilimize gittik, oradaki çalışmaları yerinde gördük. Daha sonra İç Anadolu olarak Konya ve Karaman, özellikle hem de Başkan Vekilimizin ili olarak Karaman ve şimdi de son gezimiz olarak cuma günü sabahleyin Doğu Karadeniz gezisi, Trabzon’a indik uçakla, oradan Çamburnu diye bir yer var Sürmene’de sarıçam ormanlarının denize indiği bir yer, tabiat parkı; orada sunumlarımızı aldık, üretimleri yerinde gördük; daha sonra Rize, Rize Valimizin ev sahipliğinde daha sonra da oradan son anda Batum’a geçtik. Batum’da dünyada en büyük botanik parklardan birisi, 107 hektar civarında, bu sene 400 binin üzerinde ziyaretçisi olmuş, Batum’u gördük ve o gece asıl tıbbi ve aromatik bitkilerin, bitki çeşitliliğinin en fazla olduğu il olan Artvin iline çıktık. Borçka’ya, orada konakladık ve daha sonra Şavşat’a geçtik, Şavşat Karagöl. Gerçekten orada güzel çalışmalar yapılmış, özellikle de ANG Vakfı, onu anmadan geçemeyeceğim. Ali Nihat Gökyiğit Vakfın sahibi, güzel yatırımlar yapmış yani o memleketin insanı, kazanmış, yok işte, Camili’nin korunmasıyla ilgili, arıcılıkla ilgili, tıbbi ve aromatik bitkilerin gelişmesiyle ilgili ve en sonunda Çorum Üniversitesiyle beraber 20 hektar civarında bir botanik parkı kuruluyor. Nakit olarak da 13,5 milyon lira hemen vermiş ve devam ettirecek. Güzel bir yatırım olmuş. Daha sonra oradan döndük, Trabzon’da... Trabzon tabii, benim de okuduğum şehir, işte spor şehri, orada toplantılar yaptık, Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi ve Eczacılık Fakültesiyle beraber çalışmalar yaptık. Orada İLAFAR diye bir kuruluş da var, araştırma merkezi inşallah, bitkiden ilaca giden yol. Yani biz bu Komisyonun yapmak istediği bir konu da şu: Dünyada 115 milyar dolar bir hacmi olan bir sektör bu sektör, yalnız bizim ülkemiz milyon dolarlar aşamasında, bu rakamı 2023’te 5 milyar dolar

diye hedefimiz var çünkü yalnızca ham madde olarak işte kekik ürettik, işte belediye başkanımız da burada, defne üretimiyle ilgili gelmiş yani yalnızca defneyi yaprak olarak değil, gerekirse ondan daha değerli ürünlerin çıkması, ne varsa yani, bunlar da üretilsin diye düşüncemiz bu.

Şimdi dün tekrar Giresun'a geldik, Giresun'dan Ordu'ya geldik ve dün akşam da geç vakit Samsun. Bu gezi ziyaretlerimizin son durağı. Buradan da işte, Meclis yarın açılacağı için devam edeceğiz.

Tabii, il il gezmemizin de şeyi DOKAP da iyi çalışmış, DOKAP Başkanımız gelmedi herhâlde, onlar da güzel çalışmışlar. Şunu yapmaya çalışıyoruz: Tamam, bitki çeşitliliği çok fazla, endemik bitki çok fazla, bunların hepsini biz ticari duruma getiremeyiz ama her ilin bir bitkisi olsun düşüncemiz var. Şimdi, mesela Artvin'de alıç olsun dedik, hatta tesisler de kurulmuş, orada Kırsal Kalkınma da büyük destek verecek. Ondan sonra Rize'nin dağ kekiği dedik, Trabzon'un maviyemişi, Giresun'da yine karayemiş gibi. Hatta Samsun'da salep, dün Terme'de görecektik, geç kaldık göremedik. Bu şekilde her yerin bir ürünü olsun ki o öne çıksın, markalaşsın. Şimdi, Isparta deyince herkes "gül" der, gül diye öne çıkmış. Mesela Karaman'da nedir? Kimyon büyük ihtimalle çünkü bir Çin heyetimiz geldi, adamların vermiş olduğu siparişi bizim üretme şansımız yok yani o kadar çok. Yani bu sektörün önü açık ama belli darboğazları var, bunlarla ilgili çok çalışma yapılmış zamanında, üniversiteler, hocalar ayrı çalışmış, bakanlıklar ayrı ayrı çalışmış, Tarım Bakanlığı ayrı, Orman Bakanlığı ayrı, hocalar ayrı çalışmış ama şöyle bir şey var diğer işlerimizde de olduğu gibi: Herkes bu iş benim işim diyor. Diyor ki eczacı: Bu iş, benim işim, ben buradan ilaç yapacağım, başkası karışmasın. Üniversitedeki hoca "Ben araştıyım, ben bilirim bunu." diyor. Orman Bakanlığı "Benim ormanlarda yetişiyor, bunu eylem planı yapar ben üretirim." diyor. Yani bir dağınıklık var, bunlarla ilgili çalıştaylar falan da yapılmış, en çok Afyon'da geçmiş Orman ve Su İşleri Bakanımızın çok emeği var bu konuda ama şimdi biz bunu Meclis olarak bunların hepsini birleştirip nihai olarak da eğer Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemi içerisinde bir tıbbi aromatik bitkiler üst kurulu gibi bir şey kurabilirsek yani tek elden yönetilirse bu işte bir atak yapacağız ve bu sektörün önü dünyada da açık.

Tabii biz araştırıyoruz şimdi, sunumlar alıyoruz, hem gıda takviyesi olarak hem işte fitoterapi olarak hem işte ilaç sanayi gibi. 2050 yılında 500 milyar dolardan bahsediliyor bu sektörde çünkü herkes sentetik ilaçtan kaçıp bitkisel ilaçlara doğru kayıyor. Eğer bu 500 milyar dolar olursa bizim de ülke olarak buradan en azından yüzde 10 pay almamız lazım. Dün de açıkladım, 50 milyar dolar 2050 yılında buradan gelirimiz olursa o zaman zaten bu ülkenin kişi başına düşen millî geliri 20 bin doların üzerine çıkar yoksa bu zenginliği bile değerlendiremezsek olmayacak yani zenginleşemeyeceğiz. Tabii, bu bir hayal değil, 1984'te rahmetli Özal turizm gelirleri 50 milyar dolar olacak dediğinde, herkes gülüyordu "Herhâlde bu adam kafayı yedi." diyorlardı; şu anda Türkiye'nin turizm geliri 50 milyar doların üzerinde yani gelen turist sayısı da 50 milyonu geçecek. Yalnızca şehrim olan Antalya'ya bu sene 16 milyon turist geldi; şu anda 14 milyonu bulduk, 16 milyon olacak. Onun için bu sektörün önündeki darboğazları kaldırabilirsek eğer Meclis olarak ve herkes buna katkıda bulunursa insanlarımız zenginleşecek, özellikle kırsal kesim, kırsal kalkınmayı sağlamış olacağız ve yurt dışına dövizimiz gitmez yurt dışından döviz gelirlerimiz olacak. Onun için bu sektörü canlandırmak istiyoruz ve bugün burada bizlere ev sahipliği yapıyorsunuz çok teşekkür ediyoruz yani siz de geldiniz sunuma katıldınız Sayın Valim.

Şimdi, Orman Bölge Müdürümüzün bir sunumu olacak. Orman Bölge Müdürümüz benim meslektaşım, yeni başladı, hayırlı uğurlu olsun. Gerçi hep bu yörelerde çalıştı, daha önce buralarda İşletme Müdürlüğü de var Samsun'da, isabetli bir atama olmuş, inşallah faydalı olacaksınız. Özellikle de Nevzat Ağabey uyarıyor bizi, Millî Parklar Genel Müdürümüz, şu ormancılar şu odunculuğu bıraksın, odun dışı ürünlere başlasın diyor. Onun için...

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - Adamın işi o ya, nasıl bıraksın o işi?

BAŞKAN - Ona göre üretimlerimizi yapalım.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - Bıraksın değil de zenginleştirsın diyelim.

BAŞKAN - Biz kırsalı kalkındırabildiğimiz zaman otomatikman... Ha, şu var: Tabii ki odunculuk derken ülkemizin odun ham maddesini de yani odunu da karşılamamız lazım. Yoksa ithalat yaparsak o da çok hoş değil.

Ben çok teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için.

Bizim Komisyon üyelerine belki bu konuşmam çok tekrar gibi oluyor ama tabii bilgilendirmek zorundayız, farkındalık oluşturmak zorundayız bu işlerde. Özellikle biz, yani misafir demeyeceğim tabii, yani Plan ve Bütçede “misafir vekil” dedik, adam alındı “Ne misafiri, ben bu Meclisin milletvekiliyim.” Tabii, bizim vekil arkadaşımız. Şimdi, bizim Plan ve Bütçe çalışmasına önümüzdeki günlerde başlayacağız, onun da bilgisini vereyim. Benim asıl Komisyonum da Plan ve Bütçe. On dakika Plan ve Bütçe Komisyonu üyeleri konuşur, beş dakika da diğer vekillerin hakkı var. Şimdi, geliyor vekil -tabii, aşağıda kafayı kuruyor, bir yerde bir şeye kızmış- hiç bütçeyle de ilgili değil, ortalığı karıştırıp gidiyor. En son dayanamadı Salih Cora “Komşunun yaramaz çocuğu gibi gelip burayı dağıtıp gitme adam gibi otur.” dedi tamam mı, Salih’in de o gün heyheyleri üzerindeydi, bir kavga çıktı, zor bela tuttular.

Ben teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

SAMSUN ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ HALİL OFLU – Sayın Valim, sayın milletvekillerim, Komisyon üyelerimiz, değerli protokol, kıymetli misafirler, basınımızın güzide temsilcileri; cumhuriyetimizin kuruluşunun ilk adımının atıldığı şehirde kurumum ve şahsım adına sizleri saygıyla selamlıyorum, hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.

Bölge Müdürlüğümüz ve Samsun ili özelinde yaptığımız faaliyetlere kısaca değerlendireceğim.

Faaliyetlerimiz de sunu içerisinde yer alacak. Samsun ilimizde 3 müdürlüğümüz, 1 Fidanlık Müdürlüğümüz bulunmakta. Bölge Müdürlüğümüzde de toplamda 11 İşletme Müdürlüğümüz, 1 Fidanlık Müdürlüğümüz bulunmaktadır. Orman Genel Müdürlüğü ormanları kurar, gençleştirir ve muhafaza ederek işletir. Anayasal görevlerimiz; orman köylülerinin desteklenmesi, ormanların korunması ve geliştirilmesi, ormanların işletilmesi, ağaçlandırma ve erozyonla mücadele olarak özetlenebilir.

Samsun ilimizde toplam alanın yüzde 60’ı ormanlık alanla kaplı. 2002’den 2019 yılına kadar yapmış olduğumuz doğal gençleştirme, ağaçlandırma ve ormanın kendini yenilemesiyle ormanlık alanımızda yüzde 5’lik bir artış söz konusu olmuştur. İlimizde 2003-2018 yılları arasında 16,5 milyon adet fidan toprakla buluşturularak orman varlığımız zenginleştirilmiştir. Bu da bu sene 100’üncü yıl hatırası adına 81 ilde Türkiye haritası oluşturduk.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - 19.919 fidan dikiyoruz oraya, tamamlanmadı, devam ediyor.

SAMSUN ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ HALİL OFLU – Sayın Valimin öncülüğünde oldu.

Yine 2019 yılında yaklaşık 84 bin adet fidanı toprakla buluşturduk. 230 hektar sahada ağaçlandırma çalışmasını gerçekleştirdik. 2018 yılına kadar 188 hektar alanda yine çalışmalarımızı yaptık. 2019 yılında da 3,5 hektarda 3 adet özel ağaçlandırma çalışması yaptık. “Endüstriyel plantasyon” dediğimiz kavak endüstriyel ağaçlandırma çalışmamızı Terme Gölları Şefliğimizde 205 hektar alanda gerçekleştirdik. Bu da oradan görüntüler. Kavak, hızlı büyüyen... On iki yılda yetiştiriyoruz, on iki yıl sonra gerekli çap-boy gelişimini sağlayarak aynı şekilde tıraşlayıp tekrar yeniden fidanlarımızı dikerek

gelir sağlıyoruz. Bu da 6 metre arayla dikilen kavak endüstriyel sahamız. Bunu diktikten dört beş yıla kadar orman köylümze vererek altta tarım işletiyoruz. “Agroforestry” dediğimiz, üste kavak ağacını elde ederken altta da köylümüz bu sahayı kullanarak kendi ürünü almış oluyor.

Yine sel kontrol çalışmalarımız oluyor. Bunlardan çok kısaca bahsediyorum, biraz sonra tıbbi aromatlere geçeceğim. Yine 2019 yılında yaklaşık 8 milyon adet fidan ürettik. 5 Bin Köye 5 Bin Orman Eylem Planı kapsamında 2003-2018 yıllarında Samsun’da 159 köyde yaklaşık 189 bin adet gelir getirici tür kapsamında ceviz, badem, ahlat, kuşburnu, ığde, mahlep ve dut fidanı diktik. Bafra Sarıçevre’de ceviz sahasından görüntü, yine Aşağıkoçlu defne sahamız; bunlardan görüntüler aldık. Yine, bir ceviz sahamızdan görüntüler. Samsun Bilmece köyünde İhlamur, yine, ceviz sahamız.

Bal ormanı çalışmalarımız var. Bölge Müdürlüğümüzde toplam 2 bin dekar alanda 18 adet bal ormanı kuruldu. 2019 yılında da bal ormanı çalışmaları kapsamında Amasya ili merkez ilçesi Değirmendere köyünde 49 hektarda, Tokat ili Merkez ilçesi Tekneli köyünde 40 hektar alanda proje hazırlandı, yıl sonu itibarıyla dikimleri gerçekleşmiş olacaktır. Samsun ilimizde de Vezirköprü, Havza, Salıpazarı, Canik’te yine bal ormanlarımız tesis edilmiştir değişik yıllarda. Salıpazarı’ndaki kestane ormanımızdan görüntü. Birecik bal ormanımız. Armutlu bal ormanımız.

Tıbbi ve aromatik bitkilerin ben burada tarifine değinmeyeceğim burada çünkü zaten sizin bildiğiniz hususlar. Yine Bölge Müdürlüğümüzde bulunan tıbbi aromatik bitkiler kapsamında defne, alıç, kızılçık, yabani elma, yemişen, ıhlamur, siklamen, cuha çiçeği, trüf mantarı, tavuk mantarı, ayı mantarı şeklinde 10 tür...

BAŞKAN - Eylem planlarında falan uygulanıyor değil mi? Uyuyoruz yani? Revize ediyoruz yeri gelirse. Defne Eylem Planı’mızda eğer başkanın şeyse onu geliştirin

SAMSUN ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ HALİL OFLU – Aynen.

Samsun ilinde 40 bin dekar kestane ormanı mevcut olup yaklaşık 400 ton üretim yapılmakta ve köylümze 2,4 milyon TL gelir sağlanmakta. Bölge Müdürlüğümüz ormanlarında defne, kestane, kocayemiş, taflan, sandal, tavşanmemesi, menengiç, maviyemiş, sumak, ahlat, kuşburnu, kızılçık, yemişen, üvez, yabani erik, böğürtlen, ada çayı, dağ nanesi, kekik, kantaron, siklamen, salep, alıç, yabani elma türleri doğal yayılış göstermektedir.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Tavşanmemesi hangi bölgede yetişiyor?

SAMSUN ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ HALİL OFLU – Onu tam olarak... 19 Mayıs olabilir.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Menengiç’e Antep fıstığı aşısı yapıldı mı? Hiç denendi mi?

SAMSUN ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ HALİL OFLU – Denenmedi.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Bizim orada yapıyoruz, şu anda Antep çok başarılı. Kendi fıstığının kalitesini artırma adına fıstık alıyor. Menengiç’e Antep fıstığı aşısı...

SAMSUN ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ HALİL OFLU – Mevcut türlerde görüntüler aldık burada.

Samsun ilimizde 25 bin dekarda defne ormanı mevcut olup yıllık yaklaşık 1.500 ton üretim yapılmakta ve köylümze 16,5 milyon TL gelir sağlanmaktadır.

BAŞKAN -Tesis var mı?

YAKAKENT BELEDİYE BAŞKANI HÜSEYİN KIYMA - Yeni bir tane açılması muhtemelen...

BAŞKAN - Kurutma tesisi?

YAKAKENT BELEDİYE BAŞKANI HÜSEYİN KIYMA - Yakakent’e de kurulum çalışması var.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - Kurutma tesisi değil mi? İşlemiyor ama.

SAMSUN ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ HALİL OFLU – Evet, kurutma tesisi.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Defne yağı çıkmaz bundan, Karadeniz'in defnesinden yağ çıkmaz.

YAKAKENT BELEDİYE BAŞKANI HÜSEYİN KIYMA - Karadeniz'deki her yıl toplandığı için yağ oranı düşük.

BAŞKAN - Üç yılda bir toplanması lazım. Planlamasını yapıp ona göre yapılması lazım.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - Belediye Başkanımız diyor ki: “Bizde defne her yıl toplandığı için yağ olmuyor, üç yılda bir toplanırsa o zaman yağ veriyor. Biz her yıl topladığımız zaman...”

LÜTFİYE İLSEN CERİTOĞLU KURT - Gene Antakya defnesi gibi olmaz, onları biz değerlendireceğiz Belediye Başkanının defnesi elinde kalmayacak, Çin'e göndereceğiz toplayıp. Genç belediye başkanlarını destekleme projesi yaptım eski bir vekil olarak. O kapsamda Fatsa ve Yakakent'i himayemize aldık.

YAKAKENT BELEDİYE BAŞKANI HÜSEYİN KIYMA - Sağ olun, teşekkür ederiz.

SAMSUN ORMAN BÖLGE MÜDÜRÜ HALİL OFLU – Samsun ilimizde 19 Mayıs, Kavak, Terme, Çarşamba ilçelerinde kurumumuz ortaklı DOKAP Projesi kapsamında toplam 10 çiftçiye yüzer kilogram salep tohumu hibe olarak verilmiştir.

Bölge Müdürlüğümüze bağlı Amasya, Çorum, Tokat ve Samsun illerinde bulunan orman köylülerine odun dışı orman ürünlerinin üretiminde 2018 yılında toplam 67 bin TL katkı sağlanmış, 2019 yılında da orman köylüsüne toplam 70 bin TL katkı sağlanacaktır.

Sayın Milletvekilim Yine Genel Müdürlüğümüzün önemseddiği, Trüf Mantarı Eylem Planı kapsamında 2019 yılında envanter çalışmalarında Amasya, Çorum ve Samsun ilindeki ormanlık alanlarda toplam 10 bin dekar alanda yazlık trüf (tuber aestivum)ve sonbahar trüf (tuber uncinatum) envanteri yapılmıştır. Bu, Amasya Terziköy ve Samsun Havza'da trüf mantarıyla ilgili yapılan saha çalışması.

Samsun ilimizde 16 adet mesire alanı mevcut olup 2.638 dekadır. Bu, Çakırlar Koru Ormanı'ndan bir görüntü ve Havza Kaplıcalar Mesire Yeri'nden bir görüntü. Samsun ilinde yapmış olduğumuz ormancılık faaliyetleri kapsamında ağaçlandırma, sivil kültür, üretim, yol çalışması, orman köylülerini destekleme ve fidan üretimi toplamında Samsun ilimizde orman köylümüze 40 milyon TL'lik kaynak aktarımı. Bu, Bafra Altunkaya Barajı.

Necip Fazıl'ın bir sözünden “Devler gibi eserler bırakmak için karıncalar gibi çalışmak gerekir.” düsturunu edinerek arz ederim. (Alkışlar)

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK – Tarım İl Müdürümüz de aromatik bitkilerle ilgili bilgi versinler.

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY - Sayın Valim, değerli milletvekilleri, kıymetli misafirler; Samsun ili olarak Bakanlığımızın 2017 yılında başlattığı tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğinin geliştirilmesi konularında çalışma yapmaya başladık. Bu kapsamda ilimizde başlangıç olarak çörek otu ekimini geliştirmek için demonstrasyonlar yaptık. Daha sonrasında defne, kişniş ve son olarak da salep dikimi için çalışmalar yaptık. Bu kapsamda çörek otunda başarılı olduk. Tabii, çörek otu sanayisi ve üretimle ilgili bazı kısıtlar olduğu için çok geliştiremedik. Tıbbi aromatik bitkilerin yetiştiriciliği biraz zahmetli ve ihtisas istiyor, aynı zamanda satışı konusunda da pazar bulmada zorluk çekiyoruz. Aynı zamanda Bakanlığımıza bağlı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun da 2015-2016 yıllarında başlattığı programla ciddi anlamda ekim arttı ancak

tabii, desteklemenin kuralını yerine getirme anlamında artmış oldu. Onun haricinde ilimizde tıbbi aromatik bitkileri yetiştirdikten sonra işlemeyle ilgili herhangi bir tesisimiz yok, defneyle ilgili bir tesisimiz var.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK – Kurutma tesisi mi?

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY - Kurutma tesisi, sadece kurutup işlenmeye hazır hâle getiriyor. Bu kapsamda bir eksikliğimiz var. Bir de mutedil bir iklime sahip olduğumuz için hem kurutma sıkıntımız hem de yoğun bir şekilde yabancı ot mücadelesiyle yoğun emek sarf ediliyor. Dolayısıyla vatandaş bu konuda sıkıntı çektiği için genelde zahmetli olan, çok işçilik getiren üretim şekillerine girmek istemiyor. Biz yine de demonstratif amaçlı bu çalışmalarımızı yaptık hatta çörek otunda kilosuna 6-7 liraya Çorum’da çörek otu yağ fabrikası var, oraya satabildik. Bu şekilde çalışmalarımız devam ediyor.

Aslında şöyle de bir durum oluştu: Suriye’de iç savaş çıkmadan önce çörek otunu biz Suriye’den alıyorduk ama iç savaşın çıkmasıyla birlikte çörek otuna yoğun bir talep olmaya başladı. Aslında bu bizim için de bir fırsat. Çörek otu da satılmayacak bir ürün değil, hepimizin evine giren bir ürün. Bu şekilde çalışmalarımız Bakanlık olarak devam ediyor. İlimizde ekonomik değeri olan çörek otu, kekik, nane, melisa (oğul otu) yetiştirilmektedir. İlimizde yaklaşık 840 dekar çörek otu, 145 dekar kekik, 45 dekar nane ve 5 dekar da melisa otu yetiştirilmektedir. Bu konuda Samsun ilimiz çörek otunda 10’uncu sırada, kekikte yine 10’uncu sırada, nanede 25’inci, melisa otunda da 4’üncü sırada üretimde yer almaktadır.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Melisanın hangi türü Müdür Bey?

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY - Oğul otu.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Onların analizleri var mı?

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY - Sayın Vekilim, Bakanlığımız tarafından bize verilen görevler çerçevesinde yetiştirdiğimiz ürünlerin şeylerini yapıyoruz.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Melisa yetiştirmiyor musunuz?

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY - Yok, melisa yetiştirmiyoruz yani demonstratif amaçlı melisa yetiştirmiyoruz. Şimdi şöyle oldu Sayın Vekilim: Bu tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda illerimize görev verildiğinde her ile uygun bitkiler görevlendirildi yani melisa otu bizim ilimiz için görevlendirilmemişti ama bizim için gönderilen demonstratif amaçlı görevlendirilen tüm bitkilerin aynı zamanda biz analizlerini yaptık, Bakanlığımızda bu analizlerimiz mevcut. İçeriğinin en kârlı nerede yetişeceği hususunda bir genel değerlendirme yapılması anlamında bu analizlerimiz mevcut. Melisa otu yetiştiren çiftçiden alıp bunun analizini yapıp size ulaştırabiliriz.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - O zaman sevinirim Müdür Bey, eğer melissa oficalis ise yani oğul otu olan, öbürü adi melisa.

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY - Sayın Valim, melisa otunu bakanlık bize görevlendirmede, başka illerde var melisa otu. Bizde çörek otu, defne, kişniş yetiştiriliyor. Yani istatistik olarak bizim ilimizde yetiştiriliyor ama bizim demonstratif amaçlı çiftçilerimize yetiştirdiğimiz melisa otumuz yok, bizim Bakanlık görevi olarak.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK – Salepte durum ne?

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY - Salepte de Bakanlığımız yaklaşık iki sene üst üste, bize birinci sene 120, ikinci sene 60 kilo Ege Tarımsal Araştırmadan tedarik ettiğimiz yumrularla 19 Mayıs ilçemizde deneme plantasyonları oluşturduk.

BAŞKAN - Görecek miyiz bugün?

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY - Evet, Hakkı Bey onları da gösterecek size. Onunla birlikte Orman Bölge Müdürlüğünün sahasında da çalışan Ömer Çalışkan Hocamız var, onun projesiyle orada 20 dekar, belki daha fazladır ama benim bildiğim 20 dekarlık bir salep plantasyonu oldu. Oradaki vatandaş bu konuyu benimsedi. Şu anda gidip göreceksiniz, bayağı bir salep plantasyonu var. O konuda da Bakanlık demonstratif amaçlı 2 çiftçimize salep dikimi gerçekleştirdi ama zaten Orman Bölge Müdürlüğünün de vermiş olduğu izinle şu anda aşırı derecede yayıldı. Yani salep konusunda merkez seçilmesinin Samsun'un çok isabetli bir karar olduğunu düşünüyoruz.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - İklima uygun olduğu için.

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY – Evet, zaten oradaki plantasyonlardan elde edilen materyallerin tamamı bölgemizden temin edilen materyaller. Sadece biz deneme amaçlı Ege Tarımsal Araştırmadan aldığımız yumrularla burada diktik ama zaten olay süreci içerisinde gelişmiş oldu.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - Arkadaşlar Tarım İl Müdürümüze, sorunuz varsa yoksa Ajans Genel Sekreterine de bir söz verelim.

TARIM ORMAN VE ORMAN BAKANLIĞI TARLA BİTKİLERİ MERKEZ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ DR REYHAN BAHTİYARCA BAĞDAT - Salep türlerini hatırlıyor musunuz?

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY - Şimdi, efendim, şöyle de bir durum var: Orman Bölge Müdürlüğünde doçent hocamız var, onlar 25-30 türü biriktirdiler. Orada zaten şeyiyle birlikte var türlerin hepsi. Benim şu an çok bilgim yok o konuda.

BAŞKAN – Ajans Genel Sekreterimiz, buyurun.

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI GENEL SEKRETERİ MEVLÜT ÖZEN – Öncelikle bölgemize hoş geldiniz. Teşekkür ederiz, şeref verdiniz. Komisyonumuza çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Biz de TR 83 Bölgesi olarak Amasya, Çorum, Samsun, Tokat'ta bu tıbbi aromatik bitkilerin farkındalığının artırılması ve yayılması için çeşitli çalışmalar yapıyoruz. Belediyelerimizle ve tarım il müdürlüklerimizle beraber çalışmalar yapıyoruz. En göze çarpan çalışmamız da -Sayın Milletvekilimiz, İlksen Hanım proje fikrinin geliştirilmesine çok katkıda bulundu- Çorum Dodurga'daki İttri Tıbbi Bitkiler Merkezinin oluşturulmasıydı. Ufak tefek aksaklıklarına rağmen projenin şu anda yatırımı gerçekleşmiş durumda, 3 milyonluk bir yatırım; 2.500 metrekairelik bir sera yapıldı.

BAŞKAN - Şu anda fidan var mı içerisinde?

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI GENEL SEKRETERİ MEVLÜT ÖZEN – Evet, fidan konusunu il özel idaresi işletemedi, Tarım İl Müdürlüğüne devredildi. Önümüzdeki dönemde Çorum Tarım İl Müdürlüğü orada işletmeciliğini yapacaklar. İl özel idaresi yani böyle ikincil işletmeci kullanılması yürümedi orada, Tarım İl Müdürlüğü yürütecek. Tarım il müdürlüğü burada lavanta, çörek otu, karabuğday, melisa ve buna benzer bitkiler, özellikle kaparinin yaygınlaştırılması -kaparinin ana vatanı- bunlar Çorum'da gelişecek zamanla. Biz tabii Ajans olarak finansman desteği verdikten sonra işletme sorumluluğunu Tarım İl Müdürlüğüne devretmiş durumdayız. Onun dışında biz Samsun Büyükşehir Belediyemizle Alaçam'da ve Yakakent'te yapılan çalışmaları birlikte takip etmeye çalışıyoruz. Orada özellikle kooperatifçilik altyapısının gelişmesi gerekiyor, ona destek olmaya çalışıyoruz, kadınlara eğitim başvurusunda bulunulması hâlinde onları sağlamaya çalışıyoruz.

Benim naçizane önerim, bu işi daha derli toplu yapabilmek için zatialiniz konuşmanızda belirttiniz- bir koordinasyon meselesi var. Önümüzdeki dönemde 3-4 tane kritik önerim olacak. Bunlar eğer yerinde kullanılabilirse inşallah faydalı neticelere varılır. Ben yeni nesilde bu tıbbi aromatik bilgileri tüketme konusunda farkındalığın yeterli olmadığını düşünüyorum. Onun için de okullarımızda

müfredatta tıbbi aromatik bilgilerin tüketimine, evde muhafazasına, toplanmasına, doğal ortamlarda üretilip onların işlenmesine ve paketlenmesinde farkındalığın artırılması açısından müfredatta yer verilmesini öneriyorum. Özel sektörün işletme, işleme, paketlenme, pazarlama gibi konularda KOSGEB dâhil, kalkınma ajansları ve diğer TKDK tarafından desteklendiği biliniyor ama daha derli toplu yapılabilecek bir mekanizmanın oluşturulması faydalı olabilir. Sonra, ürettiğimiz şeylerin kalite kontrol ve tescil, patent, paketlenme, bunlardaki standartların belirlenmesi, kontrol şube müdürlüğünün, Tarım İl Müdürlüğünün yaptığı faaliyetlerin organizasyonu, bir de bu işin sürdürülebilirliği için kırsal alanda kooperatifleşmenin özendirilmesi gerekiyor. Kooperatifleşme olmadan bizim yaptığımız yatırımlar maalesef boşa gidiyor. İşletmeleri biz kurduruyoruz ama pazarlamada yaşanan sorunlar, daha sonra paketlenme, sistemin sürdürülebilirliği açısından bunları önermek istiyorum.

Biz Kalkınma Ajansı olarak ilk defa bu sene kırsal kalkınma programına çıktık. Önümüzdeki yıllarda da kırsal kalkınma programlarına, mali destek programlarına çıkmamız hâlinde talep geleceğini anlıyoruz bölgemizde. Mesela Amasya'da özellikle hünnap yaygınlaşmaya başladı. Diğer illerimizde de benzeri ürünler var; Samsun'da salep, defne vesaire. Bu konuda Komisyonumuz eğer raporunu yayınladığında kalkınma ajanslarının da bu sistemin içerisinde bulunması gerektiğine dair bir not düşerlerse Sanayi Bakanlığımızla beraber önümüzdeki dönemde çok daha fazla enerji harcanabileceğini düşünüyorum.

Başarılar diliyorum. Çok mutlu oldum bölgemizi teşrif ettiğinize.

Saygılar sunarım efendim.

BAŞKAN – Biliyorsun ilk yapıldığında sera boşalmıştı yani tıbbi aromatik bitkiyi bile göremedik ama mutlu olduk. Niye? Satılmış diye. Şimdi, o sera tarım İl Müdürlüğüne devredildiyse yani sera boş kalırsa çok şey olur. Türkiye'nin neresinde ihtiyaç varsa oralarla görüşüp ona göre plan üretilmesi lazım o seralara yoksa yazık olur.

Sorusu olan var mı?

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - O tarım il müdürünün kabiliyetiyle ilgili.

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY Sayın Vekilim, bir şey söyleyebilir miyim? Tarım il müdürlüğü geçen üç dört ay önce bir yazı yazdı 81 il büyükşehir belediye başkanlarına.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - Çorum mu?

SAMSUN İL TARIM VE ORMAN MÜDÜR VEKİLİ BAYRAM AY – Tabii Çorum, bize de geldi, Orhan Bey'le zaten sürekli görüşüyoruz. “Tüm bu şekilde illerde tıbbi aromatik bitki plantasyonunu oluşturacaklar için fide ve fidan, tohum karşılama talep ederseniz biz bunu üretim planlamamıza alabiliriz.” diye böyle bir yazı yazdılar.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - Merkezimiz var, bizden talep edin dediler.

BAŞKAN – Var bende o bilgi.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Kişisel üretim genel müdürüyle de ben görüştüm, Faruk Bey'le. O da gidip yerinde inceleyip kendi eylem bitkilerini özellikli illere gönderecekti ama orada ekimiyle ilgili bu önümüzdeki hafta orada kendisi ama bizim de rapor edip takip edeceğimizi bildirmemiz -bu Komisyonun- o da önemli Başkanım yani Meclisin de bir yazı göndermesi belki uygun olabilir.

BAŞKAN - Zaten mutlaka hem gezdiğimiz hem de böyle güzel bir çalışma yapılmış diye yazacağız ama eğer sürdürülebilirliği yoksa bir anlamı yok yani yazık olur, takip etmek lazım.

Başka sorusu olan?

Sayın Valim, evet, teşekkür ediyoruz.

Buyurun.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - Teşekkür ediyorum efendim.

Çok değerli misafirler, değerli milletvekilleri; ben de özellikle hepinize hoş geldiniz diyorum. Gerçekten güzel bir toplantı oldu. Öncelikle Büyük Millet Meclisimize teşekkür ediyoruz bu önemli konuyu bir araştırma komisyonuna dönüştürüp çalıştırdıkları için.

Arkadaşlar, Türkiye bir tarım ülkesi. Özellikle Samsun da bir tarım kenti çünkü bizim Çarşamba, Bafra, Vezirköprü gibi 3 tane büyük ovaımız var. Bunlar yıllardır Türkiye'nin önemli gıda merkezleri. Bu ovaların toplam alanı 1.5 milyon dekar gibi geniş bir alan. Tabii, insanlar geleneksel yöntemlerle üretim yapıyorlar. O anlamda bu alternatif gelir kaynağı olarak aromatik bitkilerin üretilmesi ve buradan daha çok gelir elde edilmesi Sayın Vekilimin bahsettiği 500 milyar dolarlık bir pasta... Gerçekten bunun çok iyi işlenmesi lazım, insanlarımıza gerçekten bu anlamda daha çok kazanç getirmesi anlamında bu çalışma çok önemli. Yönlendirmelere göre Tarım Müdürlüğümüz, kurumlar bunları yapıyorlar.

Tabii, benim otuz yıllık tecrübem şu: Arkadaşlar, insanlar bir şeyin piyasadaki değerine bakıyor, tabiri caizse cebine giren paraya bakıyor. Bunun biz faydalı olduğunu, pazarı olduğunu, üretilebildiği zaman kazanca dönüşüğünü insanlara gösterebilirsek çiftçi hemen buna yönelecektir. O anlamda, öteki türlü ilk başları zordur. Başlangıcı başlatırsak devamı gelecektir ve inanıyorum bu Komisyon çalışmalarını raporuyla derli toplu tamamladıktan sonra yönlendirecektir Tarım ve Orman Bakanlığımızı. O yönüyle, inşallah bu çalışma gerçek manada belki aromatik bitkiler de Türkiye'de bir milat olacak ve üretim patlamasıyla tabii ki dünya pazarını da dikkate alarak, hangi ürünlerde ihtiyaç varsa... Bakın “Çin.” dediniz, Çin'deki o ürüne yönelmek lazım çünkü bizim insanımız bazen üretiyor, hep elinde kalıyor. Bakın, şu anda kenevir konusu Samsun'da çok önemli arkadaşlar. Sayın Cumhurbaşkanımız kenevirin üretim üssü olarak Samsun'u belirledi, çok önem veriyor. Bakın, Samsun'da şu an şöyle bir sorun yaşıyoruz: Biz 500 dekar alanda kenevir ürettik, şu an çiftçinin elinde kaldı; kenevire alıcı yok, işleyecek atölye yok. O anlamda araştırıyoruz. Şimdi tohumunu Tarım Bakanlığı, TİGEM alıyor ama bunun sapının da değerlendirilmesi lazım lif olarak ve diğer yapıklarının falan. Bu tam bir endüstriye dönüşmediği için, arkadaşlar, gelişim alanı kısıtlı. O anlamda öncelikle her ürünün katma değeri oluşacak, endüstrisi, sanayisi oluşması lazım. Kenevirde şu an tohum... İnsanlar üretecek, tabii izne bağlı ama şu an ürettiğimiz kenevirleri işleme konusunda köylülerle sıkıntı yaşıyoruz çünkü biz de “Tohumlar bizde kalsın.” diyor ama başkası geldi daha yüksek fiyat veriyor sözleşmeye rağmen veya “Sapını da alacağım.” diye taahhüt edince vatandaş bize vermeyip ona vermeye başladı. Şu an o sorunu çözmeye çalışıyoruz. Ümit ederim çözeriz ama niye bunu örnek gösterdim? Diğer alanlarda da, bir şeyi çok üreteceksiniz, bunun pazarını ve işlemlerini yapamadığınız zaman köylünün elinde kalır. Herkes her şeyin farkında, köylü pazarlamayı da biliyor. Yani o anlamda bizim onları yönlendirmemiz lazım, gerçek manada bunun bir gelir kaynağı, iyi bir üretim şekli olduğunu gösterebilirsek inanıyorum halkımız, vatandaşımız bundan daha çok gelir elde edecektir.

O yönüyle ben sizleri Samsun'da misafir etmekten çok mutlu olduğumu belirtmek istiyorum. Arkadaşlar, biliyorsunuz 19 Mayıs Atatürk'ün Samsun'a gelişinin 100'üncü yılıydı bu sene, çok coşkulu bir şekilde bu kutlamaları ilimizde yaptık. Bu ilk adım şehrine hoş geldiniz diyor, hepinize çalışmalarda kolaylıklar diliyorum Sayın Başkanım, sayın üyeler.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Valim.

Millî Parkların da sunumu varmış.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK -Gerek yok bence, konu anlaşıldı.

MİLLÎ PARKLAR 11. BÖLGE GENEL MÜDÜRÜ HASAN TERZİOĞLU - Sayın Valim, çok kısa bir şey söyleyeyim.

Şimdi, bu konularda çok ilintili bir projemiz vardı Bakanlığımızın. Bu da Biyolojik Çeşitliliğe Dayalı Ulusal Geleneksel Bilginin Belirlenmesi Projesi. Bu konuyu bizim bu bitkileri hangi amaçlarla kullandığını köylerde, kırsalda... Yani geçmişten gelen geleneğin araştırılması yönünde bir çalışma yapıldı. Burada da Türkiye’de 7 pilot ilde başlatıldı, tamamlandı, arkasından da devam eden 5 tane ilimiz var, 5 il var bizim bölgemizde; Samsun’da ve Çorum’da yapıldı. Burada da yine projeyi yürüten akademisyenler özellikle Yüksel Hoca farmakolog yani uzmanlık alanı. Diğer hocalarla beraber yürütüldü. Kısa kısa geçeyim Sayın Valim, Samsun’da 100 köye gidildi, 315 kişiyle görüşüldü ve bunlardan alınan bilgiler Bakanlığımızın hazırladığı forumlara işlendi. 178 farklı türle 971 adet forma bilgileri eklendi. Burada hızlı hızlı geçiyorum hemen.

Alandaki, sahadaki, daha doğrusu köylerdeki yaşlılarla, bu bilgiye sahip insanlarla daha ziyade görüşüldü. Tabii, üniversite hocalarının çalışma metodolojisinde belli sakıncalı kısımlar çıkarıldı yaşlılıktan dolayı unutkanlığı olanlar ayıklanarak akademik çalışma yapıldı. Burada işte bitkilerin hangi amaçlarla kullanıldığı... Hatta burada sülük gibi canlılar da kullanılmış. Bu şeyin silsilesine projede yer verildi. Hemen geçiyorum, bazı bitkiler özellikle zaten genel olarak tıbbi bitkiler kitaplarda da yer alıyor ama özellikle Samsun ilindeki durumu ortaya konuldu. Bunlar bizzat vatandaşlara sorularak elde edilen veriler. Ben yine hızlı hızlı geçiyorum.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Bu çok güzel bir çalışma oldu. Mesela, aynı bitkinin etnik farklılıklara göre kullanılması da tespit edildi, işte Çerkezler farklı kullanıyor, Türk mahallesi farklı kullanıyor.

MİLLİ PARKLAR 11. BÖLGE GENEL MÜDÜRÜ HASAN TERZİOĞLU - Farklı hastalıklar için kullanılmış, bitkinin farklı organları da kullanılmış.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Bir de kültürüne uygun Sayın Valim. Mesela, bazıları pişirilerek kullanıyor, bazıları lapa yapıyor, bazıları direkt şey yapıyor. Bunların biz bir de -Müdürüm kusura bakmayın- Çorum’da aynı şeyi yaptık, sandık tohumlarına da talip olduk, bazı teyzeler verdi, bazıları vermedi, bizde öyle bir sandıkta tohum biriktirme kültürü varmış; evlenirken kız çocuklarının sandıklarına konsun diye tohum veriyorlarmış, ileride başına bir şey gelirse eksin diksin, idame etsin diye. Bunu da ben bu projede öğrenmişim.

MİLLİ PARKLAR 11. BÖLGE GENEL MÜDÜRÜ HASAN TERZİOĞLU - Şu anda projenin aşaması şu Sayın Valim: Bakanlığımıza gönderdik dijital ve basılı ortamda.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - Bilgiler gönderildi öyle mi?

MİLLİ PARKLAR 11. BÖLGE GENEL MÜDÜRÜ HASAN TERZİOĞLU - Bilgiler gönderildi. Ama bundan Bakanlığımız ancak herhâlde talep ederseniz...

Arz ederim kısaca.

SAMSUN VALİSİ OSMAN KAYMAK - Efendim, ben şunu da eklemek istiyorum Sayın Başkanım: Samsun gerçekten bir tarım kenti, geniş ovalar var, bize deyin ki: “Şu ürünün pazarı çok iyi, şu ürün bu bölgede olur.” onu hızlı şekilde ektiririz, üretiriz. Bakın, işte Ajansın, Genel Sekreterimizin bahsettiği gibi DOKAP ve diğer kaynaklar kullanılabilir, o anlamda sizin yönlendirmenizi biz bekliyoruz.

BAŞKAN – Biz zaten her konuşmamızda şunu söylüyoruz: Bizim Antalya’da, Akseki’de ticareti çok iyi bilirler “Malına değil, pazarına güven.” derler. Bir de bizim insanımız gözüyle inanır, görececek, hele bir de para kazandığını görürse komşusunun, hemen bir sene sonra o da yapar yani aynı şekilde.

Çok teşekkür ediyoruz Sayın Valim, değerli katılımcılar, sunum yapan arkadaşlarımız.

Kapanma Saati:10.15

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 12.30

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Samsun Salep Bahçesi İncelemesi)

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN - Salep, orkide aslında ve tür bakımından da çok fazla bir çeşitliliğe sahip, o yüzden bölgemizde çok büyük bir avantaja sahibiz. Hem deniz seviyesi hem yüksek rakımlar nedeniyle çok çeşitli salep türlerimiz var bizim. Tabii, üretim zorlukları var salepte, tohumların toz zerrecikleri kadar küçük, ektiğiniz zaman çıkmıyor, yumurta bire bir veriyor ve oluşan yumruda tek bir sürgün gözü var, yumrudan da çıkmıyor, hiçbir şekilde çıkmadığı için dünya çapında koruma altında yani üretilemediği için. Biz dört yıl önce bir çalışma başlatmıştık hafif hafif, bitkiye stres yaşatıp birden fazla yumru vermesini sağlıyoruz. O şekilde bazı türlerde başarıya ulaştık ve doğada bulunan çeşitlerimizi bu çiftçi alanlarımıza, tarlalarımıza indirdik. Şimdi, giderek de bu şeyi yaygınlaştırmak istiyoruz. DOKAP ve destekçi ANG firmaları tarafından desteklenerek doğada üretime uygun olan türleri, üreticilerimize veriyoruz -10 adet üretici seçtik Samsun genelinde çeşitli yerlere yayacak şekilde- ve bundan sonra üretimini artırma yönünde teşvikler yapıyoruz, üreticimizi eğitiyoruz. Tabii, bizim yaptığımız iş şu: Bitki normalde bire bir yumru veriyordu, bir tane yumru ektiğiniz zaman bir tane yumru alıyorsunuz; patates gibi hani 1 tane ekip 5-10 tane yumru vermiyor. Biz ilk yumruyu erken alıyoruz, bitkilerin de her zaman B planı vardır olumsuzluklara karşı, yavrum gitti diye yeniden birkaç yumru daha yapıyor. Bu şekilde üretimini başarabildik 2-3 türde.

BAŞKAN – O zaman kaç tane yapıyor?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Şimdi 3-4 tane. İlk yumruyu alıyoruz salep olarak, o elimizde birinci yumru; tekrar dikeyiyor bitkiyi, hayatının son bir aylık döneminde yeniden yumru yapıyor, onu da üretim tarlasında bırakıyoruz. Böylece sürekli bir üretim döngüsüne dönüştürdük olayı. Tarlaları kuruyoruz ve devamında artık uzun yıllar bu iş devam edecek inşallah.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Hocam ilk aldığımız yaşıyor mu? Bir işe yarıyor değil mi o?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN - Tabii, ilk aldığımız hem tohumluk olarak kullanabiliyoruz yani arazimizi artırmamız için istersek salep olarak da kullanabiliyoruz. İkinci oluşan yumrular yine zaten üretken oluyorlar. Bu şekilde...

BAŞKAN – Bir yılda o zaman kaç tane almış oluyorsunuz?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Bir yılda 2 ürün almış oluyoruz peş peşe.

BAŞKAN – Normalde toprağın üzerine çıkması... Şimdi latent hâlde mi bekliyor şu anda yani.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN - Şimdi, bu, yazı uyku döneminde geçirir, ağustos sonu eylül başında da canlanmaya başlar.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT - Şimdi çıkacak mı?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN - Şimdi çıktı burada, yeni sürgün uçları, hemen geçebiliriz. Şunlar, soğan gibi, yeni çıktı bunlar.

BAŞKAN – Bunun boyu ne kadar olacak şimdi?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN - 20-25 santim kadar olacak, çiçek açacak.

MEHMET UĞUR GÖKGÖZ (Isparta) – Salep bu mu?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN - Evet salep bu. Şimdi, bizim salep olarak kullandığımız yumru bu yumru. Normalde bu diğer bitkilerden farklı bir bitki. Normal bitkiyi her yerde gördüğünüz gibi çiçekçilerde satılan orkidelerle akraba zaten bunlar, onlar ağaç kabuğunda yaşıyorlar ve bunlar toprakta yaşayan ve yumru üreten orkide aslında. Köklerinde bazı mikolizalar aracılığıyla besleniyorlar, normal kılcal kökleri de yok, ortak yaşam şeklinde. Şimdi, bu kış girişi bu eski yumru, ebe yumru diyoruz biz buna...

BAŞKAN – Bunu almıyorsunuz.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN - Bunu almıyoruz, hiç dokunmuyoruz buna.

BAŞKAN – Çünkü aldığınız zaman bunları tekrar diktığınız zaman 3 tane birden veriyor.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Neyini aldınız peki bunun? Çıkacaklardan mı?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN - Şimdi, buradan yumru büyüyecek, bir çiçek açmaya başladığında biz bu yumruyu alıyoruz salep olarak. Bu yine duruyor, anaç duruyor. Tekrar bitkiyi dikiyoruz.

BAŞKAN – Hasadını nasıl yapıyorlar?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Çapalarla söküyoruz, yine aynı yerine ya da hazırladığımız daha temiz yere dikiyoruz.

Bitkilerin her zaman olumsuzluğa karşı B planı vardır, işte ağacı budarsanız başka yerinden yeniden fişkirir, bu da aynısını yapıyor. Diyor ki: “Benim evladım gitti...”

MEHMET UĞUR GÖKGÖZ (Isparta) – Bitkiyi strese sokmak bu mu?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Evet, bu şekilde strese sokuyoruz bitkiyi.

TARLA SAHİBİ - Yaklaşık 4 gramdır bir tanesi, 4 gram civarında yaklaşık, 3,5-4 gram arası.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Kitap vardı gerçi. Orada çiçekli resimde gösterebilirsin.

BAŞKAN - Bitkiler, canlılar... Sabah DSI’de de gösterdim “Bak bu ağaç sağlıklısınız.” dedim. “Nereden bildin? Doğru.” dedi. Kozalağın çok vermesi. Yani ağaçlar da böyle. Kozalağı çok fazla miktarda verir ölmeye yakın.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Neslini devam ettirmek için B planı hazır. “Uyuyan hücre” diyoruz biz onlara. Normalde yavru aktif olmuyor ama yavrusunu koparttığımız zaman aktifleşiyor. Yani bitkiler üzerlerine dönen her...

BAŞKAN – O zaman 2-3 tane yumru veriyor.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Tabii, o zaman yeniden 2 tane daha yumru yapıyor.

MEHMET UĞUR GÖKGÖZ (Isparta) – Bu kadar mı veriyor yine?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Bazen daha küçük, bazen 2 tane verebiliyor. Kitapta da gösterebilirim. Mesela elimizdeki tür bu tür. Şu ebe yumruğu ortadaki. 2 tane yavru yumru yapmış. 18 Nisanda bu 2 yavruyu da kopartmışım ben. Aldık bunları salep olarak, bitki daha yeni çiçek açıyor, geri yerine diyoruz. Yandaki yavruyu...

MEHMET UĞUR GÖKGÖZ (Isparta) – Ortadan sürecek bu daha.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Tabii, çiçek açacak.

Bakın, Bu başka türü.

LÜTFİYE İLKSEN CERİTOĞLU KURT – Kaç tane böyle oluşabiliyor? 2-3 tane mi...

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Tabii, onun gibi soğanlı, yumrulu bitki. Bunda da mesela. Bu da “arılı” dediğimiz bir çeşit. Mesela ilk yumruyu kopartıyoruz, 1’inci hasat diyoruz, 21 Martta, kırk beş gün sonra kurumuş bitki şu yanındaki yavruyu yapmış ikinci olarak. Bu şekilde 1’e 1 verecekti normalde, 1’e 2, 1’e 3 verdimiş oluyoruz.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Şimdi 5 Mayıs’tan sonra söküp bitiriyor musunuz burayı?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Tabii, bunu alıyoruz, burayı istersek tarlada bırakıyoruz bunu, ertesi sene şey yapıyor?

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Öbürü ne oluyor?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Ebe yumru her zaman ölüyor, bu bitki tek yıllık. Ama neslini devam ettirmek için 2’ncisini, 3’üncüsünü yapıyor. Mesela bu üzerinde bulunduğumuz tarla 1’inci hasadı yapıp dikilmiş bir şekilde. Yani şu yumru alınmış, tekrar dikilmiş bir tarla. Şimdi bakın sıralar oluşmaya başladı, şu ikinciler buradaydı.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Gramları ne kadar?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Yani, 2 ile 4 gram arasında genellikle yumrular.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Yumruları kaç tane satıyorsunuz?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Ticaretiyle ilgilenmiyorum ama.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Kilosu ne kadar?

TARLA SAHİBİ – Yaş olarak alımları 50 liradan gidiyor.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Verimi nasıl?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Verimimiz de şöyle, ektiğimiz kadar alıyoruz normalde yani buraya 1 ton ürün diktirsek 1 ton ürünü alıyoruz, diğerini tarlada bıraktığımız için ona dokunmuyoruz.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF DR YÜKSEL KAN - Söküyorsunuz, takıyorsunuz... Sök tak çalışıyor bu.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Tabii, ana yumruya dokunmamak gerektiği için mekanizasyonu da yok bunun. Ürünü alacaksınız, ebeyle yeniden bitkiyle beraber yeniden dikeceksiniz. Göz de yapmak gerektiği için mekanizasyon yok

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) -Yazın serada çıkar mı, sera şartlarında?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – Hayır, bu soğuk bitkisi. Sera sıcak ya. Bu mayıs...

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) – Soğuk yapsak serayı?

BAŞKAN - Ekonomik olmaz.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – O uyku dönemini geçirmesi lazım.

ALİ CUMHUR TAŞKIN (Mersin) - Ne kadar o dönem?

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ÖMER ÇALIŞKAN – İki buçuk, üç ay kadar. Ama şöyle olabilir: Mesela kış dönemini kısaltmak için sera ortamında... Dolayısıyla aldığımız ürünü sıcakta bir süre bekletip yeniden dikerek daha erkene çekmiş olabiliriz.

Kapanma Saati: 12.40

